

Yttrande

2016-05-24

Dnr Ku2016/00088/D

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Svar på remiss av betänkandet **Låt fler forma framtiden**

Sammanfattning

Det svenska samhället genomgår en förändringsprocess vilket kräver nya lösningar. Betänkandet belyser och aktualiserar intressanta aspekter utifrån lokalt arbete kring delaktighet och inflytande. Betänkandet anpassar också nya förslag till det digitala samhället. Kring de olika förslag som presenteras i betänkandet är det prioriterat att dessa anpassas utifrån lokala förutsättningar. Ingången måste vara att stötta nationellt och äga lokalt.

Vi har valt att kommentera de kapitel och förslag som är relevanta för Kungälv kommun.

Yttrande från Kungälv

3. Om delaktighet och jämlikt inflytande

Kapitlet beskriver en nulägesbild av medborgarnas möjlighet till politiskt inflytande och representativitet vid val. I kapitlet förs också ett resonemang kring olika demokratiideal. Ett brett deltagande innebär att fler och olika åsikter kommer till tals, men också att polariserade åsikter kommer till uttryck.

3.6.2 Tillsätt en maktutredning

Utredningen föreslår att en maktutredning tillsätts för att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millenniumskiftet och för att analysera hur pågående samhällsförändringar kan påverka maktförhållandena på sikt.

Kommentar

Med anledning av dagens stora samhällsförändringar kan en maktutredning vara intressant. Resultatet av en sådan utredning kan ge beslutsfattare bättre förutsättningar att fatta långsiktiga och ändamålsenliga beslut.

5. Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

I syfte att skapa jämlika förutsättningar för ett aktivt deltagande bör regeringen utöka stödet till organisationer i det civila samhället som arbetar med att öka det politiska deltagandet. Regeringens satsning på lokala resurscenter kan ha en viktig betydelse för demokratiutvecklingen och för att denna insats ska

KOMMUNLEDNINGSSEKTORN

**KUNGÄLV
KOMMUN**

ADRESS Stadshuset · 442 81 Kungälv
TELEFON 0303-23 80 00 vx
FAX 0303-190 35
E-POST kommun@kungalv.se
HEMSIDA www.kungalv.se

kunna påverka den politiska jämlikheten ska satsningen utökas och omfatta flera organisationer och stadsdelar.

5.5.3 Tillträde till allmänna platser

Utredningen bedömer att det är viktigt att allmänheten har tillgång till tillförlitlig information om de bestämmelser som gäller för politiska möten och demonstrationer. Kommuner bör informera om vad som gäller på sin webbplats.

Kommentar

Ur ett demokratiperspektiv är det positivt att det finns information om de bestämmelser som gäller för tillstånd till politiska möten och demonstrationer. Utredningens bedömning överensstämmer med Kungälvskommuns uppfattning om vilken information kommunens webbplats ska innehålla.

8. De förtroendevaldas villkor

I kapitlet beskrivs ”Den kommunala politikens villkor har förändrats under senare år. Det är färre personer som är engagerade som förtroendevalda samtidigt som uppdragen har blivit mer krävande. Dessa omständigheter påverkar vem som väljer att engagera sig politiskt. Åtgärder bör tas för att anpassa förtroendeuppdragen till de omständigheter som råder i det moderna samhället.”

8.3.5 Rätt att behålla uppdrag som fullmäktigeledamot trots flytt

Utredningen föreslår att möjligheten att behålla ett uppdrag trots flytt från kommunen eller landstinget utökas till att också omfatta fullmäktigeledamot. Om en förtroendevald upphör att vara valbar, ska uppdraget upphöra vid nästa fullmäktigesammanträde, om inte fullmäktige beslutar att den förtroendevalde får ha kvar sina uppdrag under återstoden av mandattiden.

Kommentar

Kungälvskommun är positiv till förslaget. Som utredningen konstaterar avsäger sig många yngre politiker sina uppdrag på grund av flytt för studier. Kungälv med närhet till Göteborg som studieort är inget undantag. Möjligheten till att fortsatt kunna behålla uppdrag trots flytt som fullmäktigeledamot torde innebära att fler, framför allt, yngre politiker kan fortsätta att vara engagerade och inte avsluta sina politiska uppdrag tidigt.

8.3.6 Introduktionsutbildning för nya förtroendevalda

Utredningen bedömer att för att tillförsäkra att nya förtroendevalda är förberedda inför sitt uppdrag kan kommuner och landsting erbjuda introduktionsutbildningar.

Kommentar

Kungälvskommun är positiv till förslaget. Kommunen erbjuder utbildning för alla förtroendevalda i samband med ny mandatperiod samt vid behov under mandatperioden. I samband med ny mandatperiod bör nog utbildningsinsatser alltid ske, men även under en pågående mandatperiod skulle tydligare introduktionsutbildningar för nya politiker kunna tas fram för att undvika tidiga avsägelse och för att de som väljs in under mandatperioden får samma förutsättningar att arbeta i den politiska organisationen.

9. Den lokala politikens organisering

I kapitlet beskrivs: ”...förutsättningarna för olika förtroendevalda att utöva sina uppdrag och att påverka det politiska beslutsfattandet. Analysen omfattar en beskrivning av professionaliseringen av politiken och rådande maktförhållanden i den lokala politiken.”

9.3.2 Förtydliga ordföranden i styrelsens liksom övriga kommunal- och landstingsråds funktion

Utredningen bedömer att fullmäktige bör besluta om en uppdragsbeskrivning för ordföranden i styrelsen och nämnderna samt övriga förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

Kommentar

Kungälv kommun är positiv till bedömningen. En uppdragsbeskrivning som beskriver nyckelroller bidrar till att tydliggöra de olika uppdragen. Detta görs redan i Kungälv kommun idag.

11. Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

Kapitlet beskriver för- och nackdelar med medborgardialog och samråd i kommuner och landsting. Medborgardialoger kan bidra till att de beslut som fattas av kommunen tar hänsyn till fler perspektiv och blir bättre förankrade. Därmed kan konflikter vid beslutens genomförande undvikas. En ökad demokratisk delaktighet är viktig för att förebygga social oro och konflikter i lokalsamhället och blir därför en fråga om social hållbarhet.

Det finns en risk att medborgardialoger leder till ökad politisk ojämlikhet om inte alla medborgare får samma förutsättningar att delta och påverka. Enligt utredningen finns det en tendens att så kallade nimbys (Not in my backyard) eller resursstarka särintressen organiserar sig och kan förhindra en process som en bredare allmänhet står bakom. Forskning visar att resursstarka grupper ofta deltar i medborgardialoger. Det krävs därför riktade, välplanerade satsningar i syfte att fånga in intressen och åsikter från individer som deltar i mindre utsträckning för att utjämna ojämlikheter i demokratin.

11.5.1 Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta

Betänkandet föreslår att kommunfullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra synpunkter inför beslut. Förslaget medför att kommunerna (och landstingen) ska verka för att alla har kännedom om sina rättigheter och möjligheter till inflytande. Det innebär vidare att kommuner (och landsting) bör överväga vilka åtgärder som kan tas för att medlemmarna ska kunna framföra sina synpunkter, i synnerhet inför beslut av särskild betydelse för medlemmarna. Genom att medborgarna ges möjlighet till inflytande och vardagsnära frågor kan legitimiteten för hela det politiska systemet stärkas.

Kommentar

Medborgardialog sker allt oftare både nationellt och internationellt. Risken med att resursstarka medlemmar som engagerar sig finns också utan medborgardialoger när resursstarka personer har vägar in till politiken och förvaltningen. För att minska risken för ojämlikhet inflytande krävs en medveten planering av dialogtillfällen med syfte att nå medlemmar som inte har möjlighet eller kunskap att engagera sig på de traditionella sätten. Utmaningen att nå medlemmar som inte deltar i dialoger eller samråd är något som diskuterats i Kungälv. Kommunfullmäktige antog den 21 april 2016 policyn Principer för medborgardialog. En av policyns principer handlar om att föra dialogen på olika arenor med syfte att nå också de som vanligtvis inte deltar i dialog.

11.5.2 Den medborgerliga delaktigheten bör hanteras av fullmäktige

Betänkandet bedömer att den medborgerliga delaktigheten bör hanteras inom ramen för de folkvaldas forum. Förslaget om att verka för att framföra sin synpunkter ska ses som en demokratisk princip. Utredningen menar att det bör framgå av kommunallagen att medlemmar ska ges förutsättningar att framföra sina synpunkter inför beslut. På så vis blir det tydligt att det medborgerliga deltagandet är en hörnsten i den lokala demokratin. Eftersom nämnderna bereder flertalet ärenden bör inhämtandet av

synpunkter också kunna genomföras av nämnderna själva eller av t ex en demokratiberedning. Förslaget innebär inte en direkt skyldighet för fullmäktige att inhämta yttrande inför ett beslut.

Kommentar

Kungälv kommun ställer sig bakom bedömningen att fullmäktige bör hantera den medborgarliga delaktigheten då de är den folkvalda församlingen.

11.5.3 Riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialog ska genomföras

Beredningen bedömer att fullmäktige bör anta riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialoger ska genomföras. Riktlinjerna bör vara tydliga och innehålla syftet och målsättningen med samråden och medborgardialogerna, i vilka ärenden samråd och medborgardialog ska genomföras och hur resultaten ska dokumenteras och kommuniceras.

Kommunerna och landstingen bör särskilt säkerställa att samråden och dialogerna är öppna och tillgängliga för alla samt att åtgärder vidtas för att säkra den politiska jämlikheten. Andra faktorer som utredarna lyfter fram är att:

- den digitala tekniken ska användas i så stor utsträckning som möjligt
- deltagarna i medborgardialogen tillåts påverka dialogens former
- medborgardialoger bör genomföras tidigt i beredningsprocessen
- rollfördelningen mellan tjänstemän och förtroendevalda måste vara tydlig
- syftet med medborgardialogen kommunicera och det är tydligt vilka påverkansmöjligheter som den ger
- resultatet av medborgardialoger återkopplas

Kommentar

De föreslagna punkterna är viktiga för en lyckad medborgardialog. I Kungälv nyligen antagna policy regleras i stort sett samtliga punkter ovan. För att dialogen ska bli lyckad krävs också kunskap om dialogarbete och –metodik hos de som kommer att hålla i dialogerna. En nationell utbildning eller utbildningsplan bör därför erbjudas kommuner och landsting.

11.5.4 En genomtänkt sammanhållen demokratipolicy

Förslaget om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra synpunkter inför beslut motiverar ett systematiskt och genomtänkt demokratifrämjande arbete. Ett sätt är att använda olika forum inom beredningsprocessen, såsom medborgarråd. Ett demokratifrämjande arbete kan vidare underlättas genom att fullmäktige antar en demokratipolicy. En demokratipolicy kan innehålla de principer för medborgardialog men också frågor om hur särskilda grupper ska nås, såsom unga, äldre eller personer med funktionsnedsättning. Betänkandet menar att det finns ett värde att följa upp de insatser som görs för att främja den medborgarliga delaktigheten och inflytandet i den lokala politiken i form av ett demokratibokslut.

Kommentar

Uppföljning av demokratiarbetet är bra för att få struktur och överblick. Många kommuner har ett stort antal styrdokument. I vissa fall kan det finnas fördelar att lyfta in intentionerna i befintliga styrdokument alternativt lyfta in befintliga styrdokument i en demokratipolicy. För att få genomslag av en policy krävs en koppling till kommunens strategiska mål och resultatmål, men även att en eventuell policy med tydlighet anger genomförande och ansvar.

11.5.5 Medborgarrådets syfte bör klargöras

Utredningen bedömer att medborgarrådets syfte och form ska bli tydliga finns det ett värde i att reglementen för råden antas av fullmäktige.

Råden kan vara särskilt värdefulla när det gäller att garantera att olika medborgares synpunkter kommer till uttryck i beslutsfattandet. Utredningen menar att det är särskilt viktigt att fullmäktige verkar för att unga under 18 år har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter eftersom de har få andra formella rättigheter eller möjligheter att utöva inflytande.

Kommentar

Kungälv har positiva erfarenheter när det gäller arbetet med de olika råden och med kommunens ungdomsfullmäktige, bland annat som remissinstanser i olika frågor. För att råden och ungdomsfullmäktige ska vara meningsfulla krävs att syfte, organisering med mera regleras i ett styrdokument vilket görs i Kungälvs kommun redan idag

11.5.6 Information om demokratisk delaktighet på webben

Utredningen bedömer att kommuner (och landsting) bör ha en plats på sin webbsida där all information och alla redskap som är relevanta för den demokratiska delaktigheten bland de som bor och verkar i kommunen görs tillgänglig.

Kommentar

Utredningens bedömning överensstämmer med Kungälvs kommuns uppfattning om vilken information kommunens webbplats ska innehålla. Att samla all information som är relevant för den demokratiska delaktigheten på kommunens webbplats är en självklarhet för bättre förutsättningar för deltagande och insyn i de politiska beslutsprocesserna. Utöver information om tidpunkt och dagordning till kommunfullmäktiges sammanträden är också information om pågående samråd och medborgardialoger, resultatet av avslutade samråd och medborgardialoger samt demokratibokslut relevant att publicera på webbsidan.

12. Det förstärkta folkinitiativet

Folkinitiativet är ett redskap för inflytande och delaktighet i den lokala demokratin. Betänkandet anser inte att några förändringar av folkinitiativets grundläggande principer behöver göras. Erfarenheterna av det förstärkta folkinitiativet pekar dock på att det har skapat spänningar i den lokala demokratin. Mot den bakgrunden finns det ett behov av tydliga bestämmelser som rör initiativtagandet. Det finns också behov av digitala lösningar som underlättar insamlingen av namnunderskrifter.

12.7.1 Underlätta insamlingen av namnunderskrifter

Utredningen föreslår att det inte ska vara nödvändigt för initiativtagare att uppvisa egenhändiga namnteckningar. Det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet.

Kommentar

Kungälvs kommun är positiv till förslaget. Den digitala utvecklingen möjliggör underskrifter via internet och bör innebära en effektivare samt mer rättssäker och tillförlitlig valideringsprocess för kommunen.

12.7.2 En nationell webbplats för namninsamling upprättas

Utredningen föreslår att en nationell webbplats ska inrättas som ska kunna användas för namninsamling av folkinitiativ. Den nationella webbplatsen ska tillhandahålla formulär för att registrera folkinitiativ och folkmotioner och för att underteckna initiativ eller motioner med e-legitimation. Ett uppdrag för att upprätta och ansvara för den nationella webbplatsen ska ges till Länsstyrelsen i Västra Götaland. Behandling av personuppgifter ska kunna ske för att tillhandahålla en tjänst för namninsamling.

Kommentar

Förslaget med en nationell webbplats för namninsamling av folkinitiativ är bra och innebär att namninsamlingen fungerar på samma sätt oavsett var i landet folkomröstningen sker. Alternativet hade varit att varje kommun/landsting hade sin egen webbplats vilket hade lett till olika lösningar och höga kostnader.

12.7.3 Fortsatt krav på att personnummer ska anges

Utredningen bedömer att folkinitiativet måste omfatta uppgifter om initiativtagarnas personnummer. Av kommunallagen (5 kap, 23 §) framgår att ett folkinitiativ ska vara skriftligt och innehålla personnummer och adress. I dagsläget innebär underskriften att personuppgifterna exponeras på en offentlig lista. En del personer är vill inte uppge sitt personnummer eftersom de är rädda för identitetsstöld och ett fåtal individer har skyddad identitet och är av den anledningen ovilliga att skriva under ett initiativ. Utredningen bedömer att personnummer nödvändigt för att kommunen ska kunna bekräfta en persons identitet och att hen är folkbokförd i kommunen. Genom att möjliggöra namninsamling via internet blir personuppgifterna mindre exponerade eftersom man inte omedelbart kan se vilka som skrivit under. Däremot blir underskriften en allmän handling när den görs på den föreslagna insamlingsportalen.

Kommentar

Kungälv kommun ställer sig bakom bedömningen att personnummer är nödvändigt för att kunna bekräfta en persons identitet. Mot bakgrund av oron för identitetsstöld och möjligheten för personer med skyddad identitet att skriva under bör inte personnummer publiceras på en offentlig portal.

12.7.4 Fastställa antalet underskrifter som krävs

Utredningen föreslår att vid fastställandet av antalet erforderliga namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska antalet röst-berättigade kommun- eller landstingsmedlemmar anses vara det antal röstberättigade som fanns i kommunen eller landstinget på valdagen vid det senaste ordinarie valet.

Av kommunallagen (5 kap 23 §) framgår att det krävs minst tio procent av de röstberättigade kommunmedlemmarna för att väcka ett ärende om att hålla folkomröstning. Vid prövning av ett ärende ska fullmäktige ta ställning till om en tillräckligt stor andel av de röstberättigade står bakom initiativet. Ett beslut om avslag av folkinitiativet fattas med enkel majoritet i fullmäktige.

Kommentar

Med tanke på de befolkningsförändringar som sker under ett år är det positivt att tydliggöra vilket datum som gäller för att beräkna hur många röster som behövs. Förslaget att utgå från det antal röstberättigade som fanns i kommunen på valdagen vid det senaste ordinarie valet är bra eftersom de uppgifterna är lättillgängliga på valmyndighetens hemsida för den som önskar initiera en folkomröstning.

12.7.5 Publicering av pågående folkinitiativ på kommunens webbplats

Utredningen bedömer för att allmänheten ska få information om pågående initiativ och för att stimulera opinionsbildning och politisk debatt om den aktuella frågan kan kommuner och landsting publicera ett pågående folkinitiativ på sin webbplats.

Kommentar

Ur ett medborgarperspektiv är det positivt att samla all information om vilka möjligheter som finns att vara delaktig på kommunens hemsida, detta gäller också möjligheten att väcka folkomröstning. Kungälv kommun stöder idén om att information om pågående folkinitiativ publiceras på kommunens hemsida.

12.7.6 Samråd vid formulering av fråga

Utredningen bedömer att om folkomröstningen väckts genom folkinitiativ bör samråd ske med initiativtagarna inför det att beslut fattas om frågan och de svarsalternativ som ska ställas till de röstberättigade.

Kommentar

Utredningens bedömning om samråd i de fall frågeställningen som fullmäktige förespråkar skiljer sig från initiativtagarens frågeställning är positiv. En konfliktsituation riskerar att skapa en känsla av misstroende. Samråd och en tydlig kommunikation minskar den risken.

12.7.7 Uttalande om resultatet i den kommunala folkomröstningen

Utredningen bedömer för att undvika konflikter och missnöje rörande fullmäktiges beslut efter en folkomröstning kan de politiska partierna i en kommun eller i ett landsting före en lokal folkomröstning deklarerar under vilka förutsättningar de avser att följa resultaten av folkomröstningen. En riktlinje för detta bör vara ett valdeltagande på över 50 procent.

Av de folkomröstningar som genomförts sedan 2011 har fullmäktige valt att respektera utfallet i ungefär varannan folkomröstning. Orsaken till detta har i de flesta fall varit att valdeltagandet varit väldigt lågt. Ett lågt valresultat gör det svårt att bedöma om resultatet är ett uttryck för en representativ folkopinion. Valet att inte rösta kan vara ett sätt att uttrycka ett ointresse för frågan eller en motvilja till folkomröstningen som sådan.

Kommentar

För det politiska förtroendet är det viktigt att de politiska partierna kommer överens om man avser följa valresultatet och kommunicerar den överenskommelsen. Utredningens förslag om en riktlinje på ett valdeltagande på över 50 procent för att respektera folkviljan är positiv.

12.7.8 Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över

Utredningen bedömer att Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över i särskild ordning. Lagen är utformad efter de regler som gällde för folkinitiativ innan dess förstärkning 2011. Folkomröstningarnas genomförande är inte reglerade i detalj och är i grunden kommunala angelägenheter. Utredningen bedömer att lagen om kommunala folkomröstningar inte är anpassad för de nya bestämmelserna för folkinitiativ och att det finns vissa oklarheter i lagstiftningen.

Kommentar

Kungälv kommun är positiv till att lagen om kommunala folkomröstning ses över för att tydliggöra eventuella oklarheter

12.7.9 Försöksverksamhet med e-röstning

Utredningen bedömer att försöksverksamhet med e-röstning i kommunala folkomröstningar bör genomföras.

2011 års vallagskommitté föreslog i sitt slutbetänkande att försök med e-röstning ska kunna genomföras i okontrollerade miljöer i samtliga tre val vid de allmänna valen 2018. I Norge har man provat e-röstning i samband med valen till stortinget 2013. Den norska regeringen har meddelat att man inte kommer att fortsätta med försöken. Anledningen till detta är att det dels har uttryckts en oro över risken att information kan läcka ut och dels att valdeltagandet inte har ökat i försökskommunerna.

E-röstning kan gagna vissa väljargrupper, t ex personer med funktionsnedsättning men kan vara problematiska eftersom det är svårt att garantera valhemligheten och skapa system som är tillräckligt säkra. Utredningen bedömer att säkerhetskraven inför kommunala omröstningar inte behöver vara lika höga som

för de allmänna valen. Konsekvenserna av eventuella problem skulle bli mer begränsade i kommunala folkomröstningar eftersom valen är lokala och resultaten inte är bindande.

Kommentar

Kungälv kommun uppskattar att e-röstning kan underlätta för personer som är tillfälligt skrivna på annan ort och för personer med vissa typer av funktionshinder. Under förutsättning att en teknisk lösning som kommunerna kan använda tas fram nationellt skulle det vara intressant att prova e-röstning i samband med folkomröstning för att sedan utvärdera innan försök genomförs i de allmänna valen.

14. Ungas delaktighet och inflytande

I kapitlet beskrivs ungdomspolitikens framväxt samt aktuella kartläggningar kring ungas politiska inflytande, delaktighet och deltagande. En gedigen översikt presenteras, där olika kartläggningar och rapporter sätts i ett gemensamt sammanhang.

En återkommande slutsats är att dagens unga idag inte är mindre engagerade än tidigare generationer. Dagens ungdomar uttrycker bara sitt engagemang på nya sätt. Unga är den grupp i samhället som i största utsträckning använder sociala medier för olika typer av politiska aktioner, såsom att kontakta politiker, underteckna namninsamlingar samt skriva inlägg eller insändare. Dagens unga går även utanför den traditionella föreningsformen. De senaste åren har flera nya sociala rörelser vuxit fram som engagerats främst av unga, som exempelvis Fatta-rörelsen, Megafon och Pantrarna. I ett samhälle som präglas av information och förändring finns behov av att öka ungdomars färdighet kring att kritiskt kunna granska information samt att konkret öka kunskapen kring demokratins uppbyggnad.

Sammantaget innefattar kapitlet en gedigen omvärldsanalys, som verkligen skapar en kunskapsgrund för lokalt arbete kring ungas delaktighet och inflytande. Utifrån temat ungas delaktighet och inflytande presenteras olika förslag som berör det kommunala uppdraget.

14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Betänkande förslag är att initiera försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år. Eventuell försöksverksamheten ska genomföras vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som efter ansökan till regeringen och beslut i fullmäktige väljer att ingå. I betänkandet presenteras en välgrundad analys kring bakomliggande motiv att sänka rösträtten till 16 år, samt praktiskt genomförande av försöksverksamheten.

Kommentar

Kungälv kommun har positiva erfarenheter och effekter, när det gäller mobiliserande insatser kring ökat valdeltagande bland unga. Vid eventuell försöksverksamhet, är det utifrån det kommunala perspektivet, prioriterat med intensifierade insatser med fokus på kunskap och mobilisering. Ett viktigt uppdrag för olika regionala och nationella funktioner är att stödja kommuner med metoder och nätverk mellan de olika försökskommunerna. Prioriterat är även följeforskning via olika akademier.

Utifrån betänkandes analys är förslaget angelägen utifrån flera perspektiv. Ett effektivt genomförande kräver dock regionalt- och nationellt stöd.

14.8.2 Unga ska ges reella möjligheter till inflytande i kommuner och landsting

Betänkandes förslag innebär konkret att kommunfullmäktige ska verka för att ungas perspektiv ska tillgodoseas i beslutprocessen. I betänkandet betonas att tydliga regler kring när och hur särskilda

medborgargrupper ska delta i beslutsprocessen. Betänkande har som förslag att fullmäktige bör anta regelverk för hur ungas perspektiv ska beaktas i den politiska beslutsprocessen.

Kommentar

Via betänkandes ges exempel på olika former kring barn- och ungdoms inflytande. Sett ur det kommunala perspektivet, måste formerna kring barn- och ungdomars inflytande utgå från de lokala förutsättningarna. Däremot är den regionala – och nationella plattformen avgörande för metodutveckling. Exempelvis genom att erbjuda sprida kunskap kring digitala påverkanskanaler. Kungälv kommun har även deltagit i MUCF's LUPP-undersökning (lokal uppföljning av ungdomspolitik). Sett ur ett lokalt perspektiv är det avgörande att LUPP även fortsättnings ledes och samordnas nationellt. Med andra ord, ingången måste vara att äga lokalt och stötta centralt.

14.8.3 En genomtänkt och sammanhåller ungdomspolicy

Betänkandet har som förslag att kommuner och landsting bör anta en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitik. Policyn ska syfta till att beskriva inriktningen för det demokratiframjande arbetet för unga på lokal nivå. Målet med policyn är att ungas perspektiv ska få ökat genomslag i politiken. Betänkande betonar samtidigt vikten av se ungdomspolicyn ska ses som en del av en övergripande och genomtänkt demokratipolicy.

Kommentar

Sett ur ett lokalt perspektiv är denna ingång en förutsättning. För att få genomslag kring en lokal ungdomspolicy krävs en koppling till kommunens strategiska mål och resultatmål, men även att policyn med tydlighet anger genomförande och ansvar.

14.8.5 Samverkan med skola

Betänkande innefattar även förslag som berör skolan som arena för barn- och ungdomars delaktighet och inflytande. Flera av förslag kopplas till regeringens uppdrag till Skolverket som innefattar Arbetsformer och arbetssätt för att utveckla skolans värdegrund. De fyra förslagen är:

- Öka skolelevs kunskaper om formerna för medborgligt inflytande
- Samverkan mellan skolor och den lokala politiska förvaltningen
- Skolelevs kunskaper i kritisk granskning och källkritik ska öka
- Stärk ungas egen organisering, föreningskunskap och främja föreningsengagemanget i skolan

Kommentar

Kännetecknande för de fyra förslagen är att de är relevanta utifrån den omvärldsanalys som presenteras i betänkandet. Skolverket har, via sina inspektioner, gjort bedömningen att elevinflytande bör utvecklas i mer än hälften av de inspekterande skolorna. De fyra förslagen kan troligen även integreras i den befintliga läroplanen och stärka det utvecklingsarbete som redan sker. Samtidigt bör det beaktas, ur ett lokalt perspektiv, att utöver ungas delaktighet och inflytande är skolan en arena för många fler frågor. Ska de fyra förslagen få genomslag förutsätts tydliga nationella riktlinjer, men även nationellt avsatta resurser vid genomförande av ett långsiktigt hållbart förändringsarbete.

Skolan som arena för barn- och ungdoms

15. Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Utredningen tar i detta kapitel upp att personer med funktionsnedsättning utgör en grupp som utestängs från flera arenor på grund av bristande tillgänglighet. Bristande tillgänglighet är diskriminerande och ett hinder för att personer med funktionsnedsättning ska bli fullt delaktiga i demokratin. Åtgärder som syftar till att säkerställa lika möjligheter till delaktighet och inflytande i politiska beslutsprocesser för alla medborgare, oavsett funktionsförmåga, därför nödvändiga för att nå förändring.

Personer med funktionsnedsättning är något mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkning. Detta avspeglar sig i valdeltagandet och representationen i politiska församlingar. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör fortsatt ett hinder för personer med funktionsnedsättning att delta fullt ut i samhället. Det finns behov av ytterligare åtgärder för att öka möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta och utöva inflytande, antingen i egenskap av med- eller i rollen som förtroendevald. En del av orsakerna till sämre delaktighet handlar om brister i utformningen av stadsmiljön, kollektivtrafiken, information och kommunikation samt brister i bemötande. Ett problem är även att tillgängligheten till möteslokaler som politiska partier använder ibland är bristfälliga.

Kommentar

Kungälv kommun arbetar aktivt för förbättrad tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Det finns flera förbättringsområden som utredningen lyfter som Kungälv kan arbeta med i det fortsatta arbetet.

15.7.1 Demokratisk delaktighet ska utgöra ett mål i funktionshinderspolitiken

Utredningen föreslår att i syfte att säkerställa att den demokratiska delaktigheten får större utrymme i funktionshinderspolitiken bör demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin.

För att säkerställa att den demokratiska delaktigheten får större utrymme i funktionshinderspolitiken bör demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin föreslår utredningen.

Strategin för genomförande av funktionshinderspolitiken antogs 2011 och sträcker sig fram till 2016. I strategin anges konkreta mål som årligen följs upp. Tio politikområden som ska bevakas har identifierats. Demokratisk delaktighet och inflytande är dock inte ett av dessa områden. Genom att ett mål om demokratisk delaktighet antas understryks vikten av att tillgänglighetsarbetet bör genomsyra det demokratifrämjande arbetet. Ett konkret mål gör det möjligt att mäta, granska och värdera tillgänglighetsarbetet inom området och på så vis synliggöra utvecklingen.

Kommentar

Kungälv kommun stödjer uppfattningen om det är viktigt att arbeta för ökad demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning. Kungälv kommuns funktionshinderpolitiska program Tillgänglighet och delaktighet för alla utgår liksom regeringens strategi från 10 områden. Demokratisk delaktighet och inflytande är dock inte ett av dessa områden även om det finns andra mål i programmet om ökad delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Att utveckla de kommunala målen enligt förslaget kan ske i samband med att revidering görs.

15.7.2 Insatser för att öka valdeltagandet för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning röstar i lägre utsträckning än övriga befolkningen. Mot denna bakgrund bör insatser för att öka valdeltagandet i gruppen genomföras.

Det finns skillnader i valdeltagandet mellan personer med funktionsnedsättning och övriga befolkningen. Det finns skillnader i valdeltagandet mellan personer med funktionsnedsättning och övriga befolkningen. Det är främst personer med nedsatt syn, nedsatt rörelseförmåga samt besvär av oro, ångest och ångslan som röstar i lägre utsträckning än personer utan dessa nedsättningar eller besvär. Flera förändringar har införts som förbättrar tillgängligheten och som därmed kan bidra till att öka valdeltagandet bland personer med funktionsnedsättning. Utöver de förändringar som gjorts behövs riktade insatser mot gruppen så som lättläst och tillgänglig information och att information finns på teckenspråk inför val.

Kommentar

Det är positivt med konkreta förslag på aktiviteter för kan öka valdeltagandet och att undersökningar på nationell nivå görs. Med hjälp av dem kan vi arbeta för att öka valdeltagandet i Kungälv kommun. Kungälv har positiva erfarenheter av att arbeta för ett ökat valdeltagande för personer med funktionshinder. Inför valet 2014 arbetade valambassadörer med att informera om hur man röstar och varför.

15.7.4 En utredning om behov av assistans i sekretessbelagda ärenden

Vissa förtroendevalda har en funktionsnedsättning som innebär behov av assistans för att de ska kunna tillgodogöra sig material före och under sammanträden. En utredning bör tillsättas för att se över förutsättningarna för förtroendevalda med funktionsnedsättningar som innebär behov av assistans att utöva sina uppdrag utan hinder för sekretess.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uppmärksammat att förtroendevalda med behov av assistans för att tillgodogöra sig material före och under sammanträden kan få problem att fullgöra vissa uppdrag på grund av reglerna om offentlighet och sekretess. JO menar att frågan om rätt för en utomstående att närvara vid ett nämnsammanträde där hemliga uppgifter behandlas är större än den som diskuteras i det enskilda ärendet samt att de aktualiserade frågorna är av delvis principiell betydelse bl.a. med anledning av Sveriges åtaganden i internationella konventioner om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. I betänkandet framgår att fler personer än de som har rätt till personlig assistans och kan behöva hjälp med att tillgodogöra sig material inför eller under ett sammanträde. De förtroendevaldas rättighet att kunna delta i den demokratiska processen får inte innebära ett minskat skydd vad gäller utsatta personers integritet. Enligt utredningen bör därför frågan utredas i särskild ordning för att säkerställa ett regelverk som kan tillgodose båda dessa behov.

Kommentar

JO och utredningen uppmärksammar en fråga där två viktiga behov behöver tas i beaktan.

15.7.5 Tillgängliga lokaler för politiska möten

Kommunen eller landstinget bör tillhandahålla tillgängliga lokaler för politiska möten, särskilt partigruppsmöten och nämnsammanträden.

Den nationella handlingsplanen för funktionshindervispolitiken lyfter fram tillgänglighet som ett av huvudområdena och arbetet med att tillgängliggöra lokalerna har, som vår översyn visat, förbättrats. Enligt den enkät som vi skickat till kommunerna och landstingen finns det dock fortfarande brister i den fysiska tillgängligheten och då i synnerhet i de lokaler som används för nämnsammanträden. Mot bakgrund av de brister som finns gällande tillgänglighet menar man i utredningen att kommunerna och landstingen bör säkerställa att lokalerna som används för nämnsammanträden är tillgängliga.

Kommentar

Kommunfullmäktige och kommunstyrelsens möten i Kungälv hålls i lokaler som följer Västra Götalandsregionens riktlinjer om Riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet. Lokaler som beredningar och utskott håller sina möten i följer Boverkets byggregler (BBR)

15.7.6 Ökad tillämpning av beslutsfattande på distans

Fullmäktige bör möjliggöra beslutsfattande på distans i fullmäktige och nämnder.

2014 blev det möjligt för ledamöter att delta i fullmäktiges sammanträden på distans, om fullmäktige har beslutat det och det sker genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor (5 kap. 38 a § KL). Samtidigt blev det möjligt för

fullmäktige att besluta att nämndledamöter får delta i beslutsfattande på distans i kommun- och landstingsnämnder (6 kap. 32 § KL). Möjligheten att delta i beslutsfattande på distans motiverades bl.a. med att det skulle underlätta för förtroendevalda med vissa typer av funktionsnedsättning, för förtroendevalda som bor i gles-bygd och för förtroendevalda med hemmavarande barn.

Kommentar

Frågan har inte behandlats i Kungälv kommun. Fullmäktige har inte fattat beslut för att möjliggöra ett beslutsfattande på distans.

15.7.7 Funktionshindersråd bör finnas i alla kommuner och landsting

Kommunerna och landstingen bör ha råd för samverkan med funktionshindersrörelsen. Fullmäktige bör anta reglementen för rådets funktion i den kommunala organisationen.

En övervägande majoritet av kommunerna och landstingen har in-rättat samverkansråd där organisationerna i funktionshindersrörelsen inbjuds att medverka. Råden har en viktig uppgift att öka delaktigheten och inflytandet för personer med funktionsnedsättning i den politiska beslutsprocessen genom att organisationerna som företräder personer med funktionsnedsättning får möjlighet att bi-dra med kunskap och synpunkter i beslutsprocessen.

Utredningen anser att funktionshindersråden är en bra metod för att försäkra delaktighet och inflytande för denna grupp och att råden bör användas för strategiska beslut och vägval. En central placering av råden är viktigt samt att personer i ledande ställning i kommunerna och landstingen deltar i råden. Ytterligare en faktor som identifierats som viktig för att råden ska fungera är förekomsten av ett regelverk.

Kommentar

Kungälv kommun har ett funktionshinderråd där politiker och representanter från funktionshinderorganisationer finns representerade. Rådet har även ett regelverk i form av föreskrifter som antas av fullmäktige.